

**Touchdown for the Chazzan:
At the Amud or at the Bimah?
בענין מקום עמידת השליח ציבור**

יהודה ברוך טוכמאן

שבת פרשת יתרו

February 6th, 2010

1A

תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ג

לא יעמד אדם לא על גבי מטה ולא על גבי ספסל וכסא ולא על גבי מקום גבוה ויתפלל שאין גבהות לפני המקום של ממעמקים קראתיר ה'.
ואם היה זקן או חולה מותר

1B

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף י' עמוד ב

ואמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל, אלא במקום נמוך ויתפלל, שאמר: +תהלים
ק"ב+ ממעמקים קראתיר ה'. תניא נמי הכי: לא יעמוד אדם לא על גבי כסא ולא על גבי שרפרף ולא במקום גבוה ויתפלל, אלא במקום נמוך
ויתפלל, לפי שאין גבהות לפני המקום, שאמר ממעמקים קראתיר ה'. וכתב: +תהלים ק"ב+ תפלה לעני כי יעטף

2

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף י' עמוד ב

המתפלל אל יעמוד במקום גבוה כגון על גבי מטה או על גבי כסא או על גבי ספסל או על גבי שרפרף או על גבי שום מקום של ממעמקים
קראתיר ה' ודוקא במקומות שהם כעין אלו המזכירים ר"ל מטה כסא ושרפרף שאין העמידה עליהם מצויה והעולה עליהם להתפלל בעמידה
מראה כאילו כוננו לקרב את תפלותם לשמים אבל אם הוא מקום שהעמידה מצויה אין בכך כלום, ואין טענה מכאן לאסור שלא להתפלל על
הדוכן, ויש מתינים שיעור בכך שכל שהוא מקום גבוה עשרה או שהוא מוקף מחיצות או רחב ד' אמות הרי הוא כרשות בפני עצמו ומותר וכן
אם הוא נמוך מג' טפחים הרי הוא כקרקע

3A

רמב"ם הלכות תפילה ומשיאת כפים פרק ה

תקון המקום כיצד יעמוד במקום נמוך ויחזיר פניו לכותל... לא יעמוד במקום גבוה שלשה טפחים או יותר ויתפלל, ולא על גבי מטה ולא על
גבי ספסל ולא על גבי כסא, היה בנין גבוה אם יש בו ארבע אמות על ארבע אמות שהוא שיעור הבית הרי הוא כעליה ומותר להתפלל בו, וכן
אם היה מוקף מחיצות מכל רוחותיו אע"פ שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות מותר להתפלל בו מפני שאין גבהו ניכר שהרי חלק רשות
לעצמו, +/השגת הרמב"ם/ לא יעמוד במקום גבוה כו' עד שהרי חלק רשות לעצמו, כתב הרמב"ם ד"ל, א"א ובכלל זה אם יכול לירד למטה
ולהתפלל ירד למטה ויתפלל +

3B

כסף משנה הלכות תפילה ומשיאת כפים פרק ה הלכה ז

לא יעמוד במקום גבוה וכו'. ברייתא פ"ק דברכות (דף י' ב') המתפלל לא יעמוד ע"ג כסא או על גבי ספסל ולא ע"ג מקום גבוה שאין גבהות
לפני המקום, ומ"ש דהיינו בגבוה שלשה טפחים הטעם משום דכל פחות משלשה כארעא סמיכתא היא, ומ"ש היה בנין גבוה וכן אם היה
מוקף מחיצות וכו' מילתא דסברא היא, והרמב"ם כתב א"א ובכלל זה אם יכול לירד למטה ולהתפלל ירד למטה ויתפלל עכ"ל, נראה מדבריו
שגם הוא ז"ל סובר שאין זה בכלל מקום גבוה וא"כ אפילו יכול לירד אינו צריך לירד:

4A

בית יוסף אורח חיים סימן צ

וכתב הרמב"ם שלא יהא גבוה שלשה טפחים, בפ"ה מהלכות תפילה (ה"ז) וטעמא משום דכל פחות משלשה כארעא סמיכתא הוא ושרי,
וכתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל דהא דתניא לא יעמוד על גבי מטה וכו' ואח"כ אמר ולא על מקום גבוה ולא כללם בחדא מחתא בשיאמר
לא על מקום גבוה, יראה שבא להודיענו שעל גבי מטה או על גבי ספסל או על גבי כלי אפילו שלא יהיה גבוה שלשה טפחים לא יתפלל
עליהם לפי שיש לחוש לסירדא שהוא טרוד שמא יפול ולא יתכוין בתפלתו, ואח"כ אמר ולא על מקום גבוה ואפילו שלא יהיה כלי אלא קרקע
עולם ע"כ ואח"כ כתב דבארחות חיים (תפלה סי' נב) כתב שלא להפידו אלא בגבוה י' אבל בפחות מ' לית לן בה ע"כ, ואנו אין לנו אלא
דברי הרמב"ם ז"ל דאסור בגבוה ג' טפחים

4B

ב"ח אורח חיים סימן צ

העיקר דעל גבי מטה וכסא וספסל נמי אינו אסור אלא בגבוה שלשה טפחים משום דמראה גבהות אבל פחות משלשה טפחים שרי דליכא
סירדא בפחות משלשה טפחים אפילו על גבי שלשה כלים אלו, והכי מקטין וכן פסק בשלחן ערוך (ס"ב) ודלא כהרב בהגהת שלחן ערוך
(ס"א) שאוסר בשלשה כלים אלו אפילו אינו גבוהין שלשה וכו' אבוהב דליתא:

5

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צ סעיף א

המתפלל, לא יעמוד על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל (ואפי' אינו גבוהין ג', ב"י בשם מהר"א), ולא על גבי מקום גבוה, אלא
א"כ היה זקן או חולה, או שהיה כוננו להשמיע לצבור.

ט"ד על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן צ סעיף א (6)

(א) ואפילו אינן גבוהין ג' - זהו מדברי מהרי"א בכ"י והוכחתו מדתניא לא יעמוד ע"ג מטה וכו' ואח"כ אמר ולא על מקום גבוה ולא כללם בחדא מחתא בשיאמר לא ע"ג מקום גבוה נראה דבא ללמדנו דמטה וספסל וכלים אפי' בלא גבוה ג' אסור לפי שיש לחוש לטירדא שלא יפול ולא יתכוין בתפילתו ותמתי' ע"ז שהרי בפ"ק דשב' גרס ברי"ף ורא"ש ממש כה"ג הנכנס לבקר את החולה לא ישב על גבי מטה כו' ולא על מקום גבוה ושם לא שייך לומר כן ואם נפשך לומר גם שם דע"ג מטה כו' אסור אפילו בלא גבוה ג' מטעם כבוד השכינה שאצל החולה שנר' כגבוהות ביושב ע"ג כסא כו' א"כ היה לו לפרש ג"כ כאן לענין עמידה שהטעם משום גבוהות. אבל לפי המלע"ד אין כאן הוכחה למהרי"א ממה שלא כללם התנא בחד ברא דאי לא קאמר אלא ע"ג מקום גבוה היינו אומר דע"ג כלים שרי מטעם דה"ל כרשות בפ"ע כמ"ש בתר הכי במקוץ מחיצות דשרי קמ"ל דלא וא"כ לא היינו צריכים לתת שיעור לשיבת הכסא אלא דמ"מ צריך לתת שיעור דודאי בכסא כל שהוא אינו אסור ע"כ ודאי הו' שיעורו עכ"פ ג'.

מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן צ סעיף א (7)

א ואפי' אינן גבוהין ג' - דאין יכול לכוון משום ביעתותא. וא"כ זקן או חולה דשרי צ"ל הטעם דלא הטריתוהו חכמים או י"ל דמ"ש דשרי בזקן וחולה מיירי בגוונא דליכא ביעתות' ועס"ג גבי אילן. והב"ח מתיר בכל ענין אם אין גבוהים ג'.

ג להשמיע לצבור - ועכשיו נהגו שהמקום שהש"ץ עומד הוא עמוק משאר הב"ה משום ממעמקים קראתיר ה' וכ"כ האגודה. ואפשר דמשום הכי אמר' בגמ' בכל דוכת' יורד לפני התיבה הו' דנחית וכו'. ועב"י סימן ק"ן שמפרש בע"א:

בית יוסף אורח חיים סימן קנ (8)

ולדברי הרב המחבר יתיישב לשון יורד לפני התיבה לפי שעלה שם לקרות בתורה ואח"כ יורד להתפלל מוסף משום (תהלים קל א) ממעמקים קראתיר י"י.

(9A)

לבוש אורח חיים סימן צ סעיף א

ולא יעמוד גם כן על גבי מקום גבוה אלא במקום נמוך, ואסמכוהו [ברכות י ע"ב] אקרא שאין גבוהות לפני המקום ברוך הוא, שמאמר [תהלים קל, א] ממעמקים קראתיר ה', כלומר שנראה כגאות אם הוא עומד במקום גבוה יותר משאר העם, ואם הוא עומד במקום עמוק הרי הוא משפיל עצמו ומכניע ותפלתו מקובלת יותר. ועוד אפילו אם הוא מתפלל יחידי אסור לעמוד על מקום גבוה, וטעמא הוא שאם הוא עומד במקום גבוה הרי הוא כמחרף, כלומר כאילו הוא רוצה להתקרב יותר לשם יתברך שהוא על השמים ואינו יודע כי מלא כל הארץ כבודו, ואפילו בעומק הארץ אין דבר נסתר ממת'. וזהו ממעמקים. ואם היה זקן או חולה שצריך לישב או לעמוד כך, או שלית ציבור וכוונתו להשמיע לציבור, מותר.

(9B)

אליה רבה סימן צ

ונראה דמה שאמר הלבוש סוף סעיף זה דמותר בשליח ציבור, היינו במקום גבוה, אבל על גבי כלי אף בשליח ציבור אסור מטעמים הנזכרים. ומקום גבוה דמותר בשליח ציבור נראה דאף בגבוה יו"ד מותר, וכן משמע בכל בן [ס' יא]:

(9C)

ספר כלבו סימן יא

וצריך המתפלל לעמוד במקום נמוך ולהחזיר פניו לכותל ולא יעמוד המתפלל במקום גבוה עשרה טפחים או יותר, ואם היה מקום שיש ברכתו ד' אמות על ד' אמות, או שהיה מוקף מחיצה מותר להתפלל בו מפני שחלק רשות לעצמו, ואמר רב מתניה שליח ציבור מותר לעמוד במקום גבוה להשמיע קולו.

(10)

ערך השולחן אורח חיים הלכות תפילה סימן צ

מקום גבוה שאסרו זהו כשאין רשות בפ"ע כגון שאין בו ד' אמות על ד' אמות אבל כשיש בו ד' אמות על ד' אמות הוה רשות בפ"ע ואפילו אין לו מחיצות סביב והרי הוא כעליה ומותר לעמוד עליו וכן אם היה מוקף מחיצות אף שאין בו ד' אמות על ד' אמות הוה רשות בפ"ע ומותר להתפלל בו שאין גוברו כיין שחלק רשות ולכן אם המתפלל עומד על הבימה מותר שהרי הוא כרשות בפ"ע ודוקא שיהא מוקף מחיצות או שיהיה בו ד' אמות על ד' אמות אבל בלא"ה אסור ונראה דאפילו אינו מוקף מחיצות רק משני צדדים ג"כ מותר שהרי נראה כמקום בפ"ע:

שו"ת כתב סופר אורח חיים סימן יט

ומ"ש כי מצא עוד עולתה בו כי הש"ץ עומד במקום גבוה על הבימה להתפלל, והמ"א כ' שנהגים עכשיו שהמקום שהשליח ציבור עומד הוא נמוך משאר בהכ"ס משום דכתיב ממעמקים קראתיך הנה המ"א כ' סמך למנהג זה דאפשר מלשון ש"ס דכל דוכתא יורד לפני התיבה והיה דמחית לפני התיבה, ובי" לא פי' כן בסי' ק"ג, ואני בעניי מצאתי לדרוש ולעשות סמך לזה מש"ס ברכות במקומו שממנו מקור דין זה וז"ל אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא יעמוד במקום נמוך ויתפלל, צ"ל כפל לשון אלא יעמוד במקום נמוך לא הול"ל אלא לא יעמוד במקום גבוה, ו"ל דאי הו"י אמר רק אל יעמוד במקום גבוה, הו"י קאמיא במקום גבוה הוא דלא יעמוד אבל אין קפידיא שיעמוד במקום נמוך לכן מפרש והולך אלא יעמוד במקום נמוך דלא סגי שלא יראה בנפשו כמתגאה אלא צריך שיראה בעצמו כניעה יתירה לפני המקום כהא דמתני' אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש ופרש"י כניעה, וברייתא מביאה קרא ממעמקים קראתיך ה', והא דלא אמר יעמוד אדם במקום נמוך או אל יתפלל אלא במקום נמוך, ו"ל דלא יעמוד להתפלל במקום גבוה ד"מא הוא דאין גבהות לפני המקום, מ"מ יש חילוק בין לא יעמוד במקום גבוה דאסורא הוא אבל יעמוד במקום נמוך לאו ד"מא ואסורא הוא אלא מצוה להראות כניעה יתירה לכן אמרה הברייתא בכפילא לא יעמוד במקום גבוה וכו' אסורא הוא, אלא יעמוד במקום נמוך למצוה מן המובחר והיחיד תפלה: וז"ל שלזה התכוין הרמב"ם פ"ה מהלכות תפלה הלכה ו' שכ' ז"ל מקום התפלה יעמוד במקום נמוך וכו' ובהלכה ז' כ' לא יעמוד אדם במקום גבוה, וצ"ל למה כ' בהלכה ו' שיעמוד במקום נמוך ובהלכה שלא חרו' כ' שלא יעמוד וחולק האמור בברייתא בב' הלכות וצ"ע, ולמ"ש א"ש דבהלכה ו' כ' מקום התפלה היינו שראוי' ונכון שיעמוד במקום נמוך וזה מקום הנבחר לתפלה במקום נמוך משארי מקומות, ובהלכ' ז' כ' דינא לא יעמוד במקום גבוה היינו שאסור לעמוד במקום גבוה: ויובן שפיר ע"פ דברי' מ"ש הראב"ד בהשגתו ובכלל זה אם יוכל לירד למטה ולהתפלל ירד למטה, והקשה הכ"מ כיון שמודה שאין זה בכלל מקום גבוה למה ירד למטה, וזלע"ד דכונת הראב"ד ניהי דאינו בכלל מקום גבוה כיון שחולק רשות לעצמו ואין נראה כמתגאה, מ"מ טוב וישר שירד למטה למקום נמוך ממקום זה שעומד להראות כניעה לקיים הא דיתפלל במקום נמוך וכו' למ"ש הרמב"ם בהלכ' ו' וגם הרמב"ם מודה לו, אלא שבהלכה ז' עסיק' ובהא דאסור להתפלל במקום גבוה כ' בד' ע"ד או מחיצות מותר, אבל בוודאי אם אפשר לו לירד שירד כדי לקיים ממעמקים קראתיך ה' שיעמוד במקום שהוא נמוך נגד מקום שעומד עליו, וגם הראב"ד לא כ' בלשון השגה אלא לפרש בא כ"ל והדברים נכונים וברורים לפע"ד: ויש לעיין מ"ל לרמב"ם בפשיטות דפחות מג' מותר מסבבת חוץ מסבבת דאסור, ומ"ש ב"י דכל פחות מג' כארעא סמיכת' דמי' יש לפקפק, ניהי דלענין שבת וכדומה במקום שאנו דבין אם הוא רשות בפ"ע פחות מג"ס לארץ כארעא סמיכתא דמי, אבל כאן זיל בתר טעמא דמחזי כגבהות לפני המקום מה לי אם כארעא סמיכתא הוא סוף כ"ס עומד במקום גבוה ומחזי כעומד בגבהות לפני המקום, וגם אין דרכו של הרמב"ם לכתוב חידוש דין מדילי' אם לא נפקא מגמ"ר, או כותב ויראה לי וצ"ע: ואחר שימת עין עיוני מעט ג"ל דרמב"ם הוציא דבר זה דהי' קשה לי דקדוקו של מהר"י אבוהב ז"ל שבר"י מדקתני בברייתא לא יעמוד ע"ג ספסל וכסא וכו' ולא יעמוד במקום גבוה, ולא כלל' יחד לא יעמוד במקום גבוה והכל נשמע מן הכלל, מזה הוליד דבכסא וספסל טעם אחר איכא משום בעייתא ואפי' בפחות מג' אסור, ובמקום גבוה משום מתגאה, ודוקא גבוה ג"ס אסור, וז"ל מזה הוכיח הרמב"ם דגבוה פחות מג"ס מותר, דאלת"ה הדר תקשי למה לא קתני בבריית' סתם לא יעמוד במקום גבוה וכלל הכל, אלא ע"כ דמקום גבוה רק כג"ס וכסא ומטה וכו' אפי' פחות מג' ספחים, וזו ראי' מוכרחת: ויש לי ראי' קצת דטעמא דאין עומדין ע"ג כסא וכו' אינו שיה' לטעמא דאין עומדין במקום גבוה, דריב"ח משוה דראב"א אמר רק דאין עומדין להתפלל במקום גבוה ול"א דא"ע ע"ג מטה וכו' ובברייתא קתני תרתי, ואי חד טעמא אית להו למה ל"א ראב"י ג"כ וא"ע ע"ג מטה וכו' כמו בברייתא, ונראה בזה דחלוקים בטעמם ובדינים, וראב"י לא בא אלא להורות מה דאסור משום גבהות: וברייתא תרתי בא להשמיעני דין דמטה וכו' משום דמבעת ודין דאין עומדים במקום גבוה משום גבהות, והא"ש נמי הא דברייתא מביא ב' ממעמקים קראתיך ותפלה לעני' כי יעטוף, דמקרא ממעמקים מפרש ודרש הברייתא מידי פשוטו שיקרא לה' ממעמקי דלבא ובכונה רצוי' שלא כר"א דמוציא מקרא מפשוטו ממעמקים ממקום עומק, ומביא זה על שאין עומדין ע"ג מטה משום בעייתא דע"ז לא יוכל להתפלל ממעמקי הלב אלא לשפה לחוץ וכל שאין עומדין להתפלל במקום גבוה מביא קרא דתפלה לעני' כי יעטוף כ' רש"י דרך עניות שאין מתגאה והוא א' מג' דברים שאין הדעת סובלתן דל גאה, וראב"י לא איירי רק מענין א' שלא יעמוד במקום גבוה משום גבהות דרש ממעמקים עומק ועי"י: והנה המנהג שמוביא המ"א שנהג' עכשיו דש"ץ עומד במקום עמוק משארי מקומות בהכ"ס לפמ"ש ראוי' לכל אדם לעשות כן לכתחילה להראות כניעה בעצמו והוא דאין מדקדקי' בכך דלא אפשר בבית דירה ובבתי כנסיות מקומות כ"כ נמוכי' זה מזה, אבל בש"ץ מדקדקי' שיראה כניעה בו ובמשלחיו ששלוחם כמותם עומד במקום נמוך בכניעה יתירה וזו אחת מן המדות ששנו חכמים מש"ץ, ולפי מה שבארנו דברי הראב"ד דלא בא כמשיג אלא כמפרש דברי הרמב"ם דגם בגבוה ד' ע"ד משאפשר לו לירד ירד למצוה ע"פ שאמרו אלא יעמוד במקום נמוך, וזה אפי' ביחיד כ"ש בשליח ציבור, וז"ל עוד מדיוק לשון דראב"י וברייתא לא יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל ולא אמרו אל יתפלל אדם במקום גבוה, ו"ל דקמ"ל דאל יעמוד אפי' הוא עומד שם כבר קודם שרצה להתפלל ולא הגיע זמן התפלה, ירד ממקום הגבוה אשר הוא שם וילך למקום אחר, הגם דלא הלב' למקום גבוה במתכוין בשעת תפלה כדי להתפלל שם, וכ"ש שלא ילך אל מקום גבוה מהתחלה להתפלל שם, ואפשר דבר זה אפי' בגבוה קצת אסור, כ"ש וקו"ח לש"ץ שלא יעלה ממקומו אל הבימה במכוין להתפלל שם דהולך במכוין להתפלל במקום גבוה שאין לך גבהות לפני המקום ברבים יותר מזה, ומה דכ' ב"י ובש"ע להשמיע קולו מותר היינו כשא"א לשמוע רק כשעומד במקום גבוה אבל כשאפשר לשמוע הגם שש"ץ שיעמוד במקום גבוה ישמע קולו ביותר משו"ה לא שרי' לי, ועי"י סוכה ב"א ע"ב דאמשי' אלכסנדר' העמידו חזן הכנסת על הבימה להניף ולהשמיע לעם כשהגיע לאמק, ועי"י רש"י שם שהי' השליח ציבור עומד לפני תיבה וגומר ברכתו ולא היו יכולי' כולם לשמוע קולו, ולא התחכמו להעמיד הש"ץ על הבימה, ודחוק שבאם ה' עומד שם לא שמעו כולם, ועכ"פ היו מרחיחים שישמעו, הקרובים יותר מפי' המברך דוודאי מוטב שישמעו מידיעה בל' שמיעה: דלא ראו לתקן שיהי' הש"ץ עומד במקום גבוה ע"מ לתקן כדי שישמעו הברכה מפיו וכ"ש היכא שאפשר להשמיע משום ותוספת קול אדיר ונחזק שלא יעמוד במקום גבוה, ויפה עשה פר"מ מע"כ ני' כי מיחה ע"י וכל המשנה ידיו על התחתונה

(12A)

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף טא עמוד ב

תניא, רבי יהודה אומר: מי שלא ראה דיפלוסטון של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל..... פעמים שהיו בה כפלים כיוצא מצרים והיו בה שבעים ואחת קתדראות של זהב כנגד שבעים ואחד של סנהדרין גדולה..... ובימה של עץ באמצעיתה, וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו, וכיון שהגיע לענות אמן - הלה מניף בסודר, וכל העם עונין אמן.

(12B)

רש"י מסכת סוכה דף טא עמוד ב

לענות אמן - שהיה שליח שלפני התיבה גומר ברכתו, והן לא היו יכולין כולן לשמוע קולו.

(12C)

תוספות מסכת ברכות דף מז עמוד א

אמן יתומה - שאין שומע הברכה מפי המברך ועונה אחר האחרים ששמעו אמן. תימה דהא אמרינן בסוכה (פ"ה דף טא): באלכסנדריא של מצרים שהיה שם קהל גדול ולא היו יכולים כולם לשמוע מפי המברך והיו מניפים בסודרים כדי שידעו חתימת הברכות ויענו אמן. וי"ל שהיו יודעים באיזו ברכה החזן עומד אמנם לא היו שומעים אותו, אבל הכא מיירי שאינם יודעים כלל היכן החזן עומד ומתפלל ובאיזו ברכה הוא עומד אלא עונה אחר האחרים בלא שמיעה ולא ידיעה.

(13)

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן כו

בסתירת הרמב"ם פ"ד מתפלה שבה"ו כתב שיעמוד במקום נמוך ובה"ז כתב לא יעמוד במקום גבוה ג' טפחים או יותר, ודאי מוכרחין לומר דמקום נמוך הוא למעלה ולחשיבות יותר ועל מקום גבוה ג"ט הוא איסור כדהבאת מכתב סופר. ומה שהש"ע לא כתב הא דלכתחלה צריך שיהא במקום נמוך, לכאורה הוא פשוט משום דהר"ף והרא"ש השמיטו זה בדף י' /ברכות/ בין ממאמר ריב"ח משום ראב"י ובין מהברייתא וא"כ סברי שא"צ מקום נמוך אף למעלה והממעמקים הוא רק שלא יהיה גבוה משאר הבית בין בביתו בין בביתו ג', ועיין במעיו"ט שהמעמקים הוא רק לאפוקי מקום גבוה כמו המעלות והיינו בקרקע שוה שהוא עומק כנגד המעלות. וא"כ הוא כהכלל שנקט הב"י שפסק כשנים מאלו השלושה פוסקים הר"ף והרמב"ם והרא"ש וכיון שבכאן הם הר"ף והרא"ש נגד הרמב"ם פסק כמותם..... ועיין בתענית דף כ"ג בעובדא דר' יונה אבוב דר' מני כי הוה מיצטרין עלמא למיטרא והוצרך למבעא רחמא אזיל וקאי בדוכתא עמיקתא דכתיב ממעמקים קראתיו, ונהי שאין ראיה לדינא שצריך להתפלל כל תפלה במקום נמוך שהרי משמע שרק תפלה זו דבעת עצירת גשמים הלך למקום עמק ולא בכל תפלותיו שכל יום שאם היה עושה כן בכל תפלותיו לא היה לו להזכיר כיון שלא היו זה חדוש, וגם בעצירת גשמים נמי לא מציו זה אלא על ר' יונה אבוב דר' מני ולא על אמוראים אחרים שהתפללו על הגשמים המזכרים שם, וא"כ הוא אדרבה קצת ראיה להיפוך דבכל תפלה אין צורך לזה אף למעלה ולשאר אמוראי אף לגשמים אין מעלה במקום נמוך, אך ראיה גדולה ל"כא משום דאפשר דכיון דהטעם דמעמקים הוא להראות הכנעה יותר מדחזינן שעל מקום גבוה הוא כמראה גבהות הוי במקום נמוך כמראה הכנעה ובעת צרה כעצירת גשמים הוא נכנע ביותר מפני הצרה, ולכן הוצרך לומר שר' יונה אף בעצירת גשמים התפלל במקום עמוק ואמוראי אחרים אף שג"כ התפללו כל תפלותיהם במקום נמוך לא התפללו בעצירת גשמים במקום נמוך זה אפשר יש לתרץ להרמב"ם שמצריך מקום נמוך למעלה בתפלה, אבל עכ"פ חזינו שפירוש הזכר לדבר מקרא דמעמקים הוא שיהיה המקום נמוך דלא כפירוש מעיו"ט, וא"כ ריב"ח משום ראב"י והברייתא דתנ"ה שהזכירו קרא דמעמקים הוא משום שסברי דבכל תפלה יש מעלה להתפלל במקום נמוך ממש ולא סגי בזה שהמקום שוה ולא גבוה מכל הבית. והנה הראב"ד כתב בה"ז בדיו בני גבוה שיש בו ד' אמות על ד"א או שהיה מוקף מחיצות שמוטר להתפלל שם מטעם שכתב הרמב"ם מפני שאין גבהו ניכר שהרי חלק רשות לעצמו, ובכלל זה אם יכול לירד למטה ולהתפלל ירד למטה ויתפלל, וכונתו פשוט דנהי שאיסור דמקום גבוה ליכא מ"מ מעלה דמקום נמי ליכא שם ולכן כתב אם יכול לירד יש לו לירד כתב שאסור, וא"כ תמוה לכאורה מ"מ הכ"מ נראה מדבריו שגם הוא סובר שאין זה בכלל מקום גבוה וא"כ אפילו יכול לירד אינו צריך שמשמע שהוא מתרץ דברי הרמב"ם מהשגתו, והא הרמב"ם נמי סובר דאיכא מעלה שיתפלל במקום נמוך וא"כ שפיר משיג הראב"ד דנהי שליכא האיסור דמקום גבוה מ"מ ה"ל לרמב"ם למינקט דיש לו לירד מצד המעלה דמקום נמוך, ואף שגם אחר שירד לא יהיה נמוך אלא בקרקע שוה מ"מ כיון שהוא רואה משם גם מקום הנמוך ממנו היה לו לירד ול"ד לעליה ממש שאין רואה משם מקום הנמוך, אך אפשר לא בא הכ"מ לתרץ דברי הרמב"ם אלא לפסוק חזין לשיטתו שפסק כהר"ף והרא"ש דליכא מעלה במקום נמוך, שלכן כיון שגם הראב"ד סובר דאין זה מקום גבוה א"צ לירד משום דלא סבר בזה כראב"ד ורמב"ם, אבל הוא דוחק דהכ"מ ברוב הפעמים לא בא לפסוק אלא לברר דברי הרמב"ם, ולכן נראה שמתרץ דהרמב"ם סובר דכמו שמעיל זה שחלק רשות לעצמו לסלק האיסור דמקום גבוה כ"כ מועיל לעיני המעלה דמקום נמוך כיון דמקום הזה הוא קרקע שוה ואינו כלום מה שרואה גם מקום הנמוך ממנו, ועיין במגדל עוז שמשמע נמי מדבריו שלהרמב"ם אין צריך לירד אף משום מעלה שהרי כתב שנהגו בכל הקהלות להתפלל ש"צ בבימה ובמגדל, וכונתו שהוא ע"פ שיטת הרמב"ם דעל הבימה כיון שיש בו ד"א על ד"א או שמוקף מחיצות ליכא האיסור, וליכא גם המעלה לירד כיון דשם ליכא מקום נמוך וגם כשריד יהיה קרקע שוה כל ביהכ"ז..... על מה שמעיד מן מנהג הקהלות בזמנו ודאי נאמן, אבל נראה דעל מקום גבוה פחות מג"ט נהי שליכא האיסור דמקום גבוה מ"מ מקום נמוך ודאי לא הוי ויסבור בזה כהראב"ד, ובנין שאם יכול לירד ירד למטה ויתפלל, אך לדינא הא הש"ע לא פסק שאיכא מעלה במקום נמוך וגם הרמ"א לא הגיה כלום, ולכן אולי זהו הטעם שלא נהגו כמנהג שהביא המ"א, אף שמנהג המ"א שמקום הש"ע יש להיות נמוך איתא גם ברש"י ר"ה דף ל"ב שכתב על ירד ר"י בן ברוקה לפני התיבה לפי שמצוה להתפלל במקום נמוך קתני ירד, מ"מ כיון שהש"ע והרמ"א סברי שאין צריך טהגין כמותם, וממילא לא שייך כלל חומרת הראב"ד לירד מהבימה שיש בה ד"א על ד"א או שמוקף מחיצות וכן לא צריך לירד ממקום גבוה פחות מג"ט, ומשאר לדינא רק הנידון מצד שהמנהג שהש"ע יתפלל לפני העמוד שזה בארתי במכתבי הראשון שיש להשתדל שלא לשנות אך אם יודע שלא ישמעו לו אינו צריך למחות ויכול להתפלל שם

148

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג עמוד ב

אמר ליה רבי זריקא לרב ספרא: תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל - חסידי דבבל - רב הונא ורב חסדא. כי הוה מצטריך עלמא למיטרא אמרי: ניכניף הודי ונבעי רחמי. אפשר דמירצו הקדוש ברור הוה דייתי מיטרא. תקיפי דארעא דישראל - כגון רבי יונה אבוב דרבי מני. כי הוה מצטריך עלמא למיטרא הוה עייל לביתיה, ואמר להו: הבו לי גואלקי, ואיזיל ואייתי לי בזוזא עיבורא. כי הוה נפיק לברא, איזיל וקאי בדוכתא עמיקתא, דכתיב +תהלים ק"ל+ ממעמקים הראתיר ה', וקאי בדוכתא צניעא, ומכסי בשקא, ובעי רתמי, ואתי מיטרא. כי הוה אתי לביתיה אמרי ליה: אייתי מר עיבורא? - אמר להו: אמינא, הוואיל ואתא מיטרא השתא - רווח עלמא.

148

רש"י מסכת ראש השנה דף לב עמוד א

ירד רבי יוחנן בן ברוקא לפני התיבה - לפי שמצוה להתפלל במקום נמוך, קתני ירד.

148

סור אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קג

ובעת שש"צ עומד בתפלה יורד לארץ לפני התיבה ופניו כלפי הקודש כשאר העם:

15

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן כח

מה שמהגין שהש"צ עומד בתפלות אצל העמוד שאצל ארון הקודש אם יש מקור לזה, הנה במתני' ובגמ' איתא בכל מקום עובר לפני התיבה, וצריך לידע מה זה תיבה והיכן היה עומד. ובתענית דף ט"ז הוא כמפורש שהיא תיבה שמונח שם ס"ת שהרי קורא אותה כלי צנוע ואם היה זה עמוד לבד זאין בה קדושה יתירתא מקדושת בית"ל לא היה שייך לקרא אותה בשם חשיבות זה, ור"ל לא היה מזדעזע בכוליה גופיה בהנחת האפר על העמוד שלא שייך להס"ת, אלא ודאי שהוא הכלי שמונח שם ס"ת ולכן שייך להחשיב נתינת האפר מקלה עליה לרמד עמו אנכי בצרה שידעזע ר"ל בשביל זה..... עכ"פ לכו"ע התיבה היא זו שמונחין שם ס"ת..... וא"כ הרי מפורש שהש"צ היה מתפלל לפני התיבה אבל צריך לידע באיזה מקום היה עומד..... והנה ברמב"ם פ"א מתפלה מפורש בה"ב שיש היכל שמינחים בו ס"ת שהוא בנוי בכותל הבית ברוח שמתפללין כנגדו באותה העיר..... ועוד הזכיר בה"ג שיש שם תיבה שיש בה ס"ת שמעמידין אותה באמצע, ופי' הכ"מ שהבאמצע הוא באמצע הבימה והוא בימת עץ קסנה שעליה מעמידין הס"ת בעת קריאת התורה, ובה שכתב הרמב"ם הוא בכוננת עליה. והוא השלחן שאנו קורין עליו שעומד על הבימה ובאמצע, וא"כ אינו כתיבותא שאמר רבא ששם הס"ת תמיד..... ואח"כ בה"ד כתב הרמב"ם ובעת שש"צ עומד לתפלה עומד בארץ לפני התיבה ופניו לפני הקודש כשאר העם. ולפי' הכ"מ שהוא השלחן שקורין עליו קה"ת הרי הוא באמצע הבימה ואם הש"צ הוא לפני התיבה הרי עומד על הבימה ולא בארץ, ודוחק לומר שהש"צ היה עומד בארץ אטורי הבימה נגד השלחן שקראו תיבה ונגד הקדש שהוא אה"ק שהרמב"ם קראו היכל. וצריך לומר להכ"מ דטובר דהוי לוקחין התיבה שהוא השלחן מעל הבימה ומעמידין אותה נגד אה"ק ורק בשעת קה"ת הוי מעמידין התיבה שהוא השלחן על הבימה באמצע. ולפי' זה מפורש שעל הבימה לא היה יכול הש"צ להתפלל דאם היה רשאי להתפלל שם היו יכולין להשאיר שם התיבה שהוא השלחן בקביעות ויתפלל שם אלמא שעל הבימה לא היה רשאי, ולכן מכיון שצריך להתפלל גם לפני התיבה הוכרחו להורידו מעל הבימה ולהעמידו נגד ההיכל כדי שיתפלל שם הש"צ..... אבל פירוש זה דחוק טובא.... הא לא הוזכר ברמב"ם באיזה מקום הוא עומד שלא בשעת קריאה, רק שצטריך לידע זה ממה שכתב שעומד לפני התיבה ולפני הקדש והוא עומד בארץ, ולא היה לו לרמב"ם לסתום דבריו ולסמוך רק על רמזים. ומשמע קצת שחזר בו הכ"מ מפירוש זה שהרי בב"י לא כתב זה, ולכן אולי יש לפרש דהתיבה היא נמי שיש בה ס"ת תמיד והם לשמירה..... ולפני תיבה זו היה מתפלל הש"צ והוא היה עומד באמצע הכותל של הצד שמתפללים כנגדו דכיון שהש"צ מתפלל שם צריך שיהיה באמצע שאפשר..... ונמצא שבעת שעומד הש"צ להתפלל הוא לפני התיבה שהוא לא רחוק מהכותל רק כפי משך ההיכל והוא עומד בארץ כפשוטו לשון הרמב"ם..... זהו לכאורה פירוש הנכון ברמב"ם. עכ"פ גם לפ"ז התפלל הש"צ לא על הבימה אלא אצל התיבה שהיה לא רחוק מן הכותל. אך לפי' הכ"מ מוכרחין לומר שהוא איסור לש"צ להתפלל על הבימה כיון שבשביל זה הוכרחו להוריד את התיבה מעל הבימה, ולמה שפירשת ראייה רק שלא התפללו על הבימה אבל אפשר אינו מצד האיסור אלא משום שצריך להתפלל לפני התיבה ששם איכא ס"ת ומקום התיבה היה לא רחוק מן הכותל..... לכל הפירושים תזינן שאף בזמן התנאים וכל הדורות לא התפללו על הבימה אלא לפני התיבה שהיה בארץ בכותל המזרחי שמתפללין לנגדו במקומותיו ורחוק מן הכותל כשיעור משך אה"ק וממילא יש גם לם לעשות כן ולא לשנות ממה שנהגו כל הדורות. אבל מה שיש לעיין שהרי זה מאות כשנים שלא היו יורדין לפני התיבה שיש בה ס"ת ויש בה קדושה יתירתא. אלא לפני עמוד בלבד שאין שם ס"ת ואין לו קדושה יתירתא..... ולא ידע לטעם על השינוי. וא"כ אולי יש קצת לומר דהתפלל על הבימה לפני השלחן שיש בו יותר קדושה... והוא גם נגד ההיכל בבתי כנסיות שלם, לא יתחשב זה לשינוי גרוע מהשינוי ששינוי להתפלל אצל עמוד שאין בו קדושה יתירתא מכל ביהכ"ל, כיון דג"כ הוא רק שינוי אחד מבתחלה ומ"ש שינוי זה מזה. ומצד האיסור להתפלל במקום גבוה שבר"ס צ' הא רוב הבימות שעושין עתה איכא בתן ד' על ד', וגם הרי הם מוקפים מתיצות שאף בפחות מדע"ד מותר דהוי כעליה כדאיתא בסעיף ב', וגם בכוננה להשמיע לצבור כתפלת הש"צ הא איתא שם בסעיף א' שמותר..... אולי יש מקום להתיר, בזמננו שאין עוברין לפני התיבה שלא כמנהג חדל ודורות הקודמים. אבל מ"מ למעשה יש להשתדל שלא ישנו מכפי כל הדורות אף שאין בזה איסור ברור ויעשו עמוד סמוך להיכל כמנהג כל בתי כנסיות שבדורות שלפנינו ויפרט שבביהכ"ל זה עשו כן זה תמשים שנה לכן אינו מן הראוי לשנות. אבל אם יודע כתר"ה שלא ישמעו לו אינו מחוייב למחות בזה ורשאי להתפלל שם.

16A

תלמוד בבלי מסכת תענית דף טז עמוד א

ולמה מוציאו את התיבה לרחובה של עיר? אמר רבי יהושע בן לוי, לומר: כלי צמק היה לנו, ונתבזה בעונונו. ולמה מתכסין בשקים? אמר רבי חייא בר אבא, לומר: הרי אנו חשובין כבהמה. ולמה נותנין אפר מקלה על גבי תיבה? אמר רבי יהודה בן פזי: כלומר +תהלים צ"א+ עמו אנכי בצרה, ריש לקיש אמר: +ישעיהו ס"ג+ בכל צרתם לו צר. אמר רבי זירא: מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דיהבי אפר מקלה על גבי תיבה - מזדעזע ליה כוליה גופאי.

16B

רמב"ם הלכות תפילה ומשיאת כפים פרק יא

ובגוין בו היכל שמניחין בו ספר תורה, ובגוין היכל זה ברוח שמתפללין כנגדו באותה העיר, כדי שיהיו פניהם אל מול ההיכל כשיעמוד לתפלה.....ומעמידין בימה באמצע הבית כדי שיעלה עליה הקורא בתורה או מי אשר אומר לעם דברי כבושין כדי שישמעו כולם, וכשמעמדין התיבה שיש בה ספר תורה מעמידין אותה באמצע ואחורי התיבה כלפי ההיכל ופניה כלפי העם..... ובעת ששליח ציבור עומד לתפלה עומד בארץ לפני התיבה ופניו לפני הקדש כשאר העם.

16C

כסף משנה הלכות תפילה ומשיאת כפים פרק יא

ודברי רבינו במקום הזה צריכין לישב שהוא מזכיר כאן שני מיני תיבות האחת קראה בימה והיא שעולה עליה הקורא או הדורש, ועוד תיבה שנית שיש בה ס"ת..... ולכך נ"ל שת"ב הוא בימת עץ קטנה שעליה מעמידין הס"ת בעת קריאת התורה והאמר שמניחין אותה באמצע הבימה. ודייק נמי דגבי בימה כתב רבינו ומעמידין בימה באמצע הבית וגבי תיבה כתב מעמידין אותה באמצע כלומר באמצע הבימה

17

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן י

בדבר שנתאחדו שתי בתי כנסיות....לביהכ"נ עם גדול אשר יקשה לשמוע אל הש"ץ כשיתפלל אצל העמוד שבכותל מזרח אם רשאים לשנות שיתפלל הש"ץ בימים שיהיה עם רב על הבימה שהיא באמצע ביהכ"נ, הנה תעייני כמה שכתבתי בספרי אגרות משה מאו"ח חלק שבי סימן כ"ח שהעמוד כפי שאנו מתפללין אין כמו שהיה אצל הקדמונים שהיתה בהתיבה שירדו לפניה ס"ת אלא שינו להתפלל לפני עמוד בעלמא שאין בו קדושה יתירתא שלכן להתפלל על הבימה לפני השלחן שיש בו קדושה יתירתא והוא למנהגנו גם נגד ההיכל לא גרוע מלהתפלל לפני העמוד שלנו, אבל מ"מ כתבתי שם שיש להשתדל שלא לשנות מכפי שנהגו דורות האחרונים אף שהם שינו מדורות הקדמונים מאיזה טעם. אבל עכ"פ עושה זה שבמקום צורך גדול שיש ריבוי עם שא"א לשמוע מהש"ץ כשיתפלל לפני העמוד שהוא סמוך למזרח, שיוכל הש"ץ להתפלל על הבימה לפני השלחן שבעצם ליכא בזה חסרון. דהא גדולה מזה חזינן שאף להתפלל על מקום גבוה שהוא הכר בגמרא, ואף כשגבוה ג' טפחים שהוא גם איסור כדאיתא בכתב סופר חאו"ח סימן י"ט שמ"מ אם הוא להשמיע לציבור מותר כדאיתא בש"ע /או"ח/ סימן צ' סעיף א', וכ"ש ענין העמוד שאין בו חשש איסור כלל שאם הוא להשמיע לציבור מותר. ובזה אף שהכתב סופר כתב דהוא דוקא כשא"א לשמוע כשלא יעמוד במקום גבוה, אבל כשאפשר לשמוע הגם כשיעמוד במקום גבוה ישמע קולו ביותר לא שריק לו לעמוד על מקום גבוה, הוא לענין העמדה במקום גבוה ולא לענין העמוד. למנהג ששינו כפי מנהג הקדמונים יש להתיר גם כשלא משמע היטב אף שנשמע קצת, ובכלל רוב בנ"א לא ידחקו לשמוע אם השמיעה לא תהא באופן קל. מצד שהבימה הוא מקום גבוה, הנה מאחר שהבימה מוקפת מחיצות הרי איתא בש"ע שם /או"ח/ סי' צ' /סעיף ב' דמותר אפילו אין בו ד' אמות על ד"א ואם הבימה מחזקת ד' אמות על ד"א איכא תרי טעמי להתירא..... ומה שהביא מסוכה דף נ"א מעובדא דאמשי אלכסנדריא בד"ה והנה, דהעמידו חזן הכנסת על הבימה להניף סודר כשיגמור הש"ץ את הברכה ולא התחמכו להעמיד הש"ץ על הבימה אלא שהוא היה לפני התיבה, לא קשה כלום למה שבארתי שבזמן הקדמונים היה הש"ץ עומד לפני התיבה ולא לפני עמוד בעלמא איר שנפרש פירוש תיבה, עכ"פ היה שם ס"ת שלכן לא היה אפשר להתפלל על הבימה לפני השלחן שאין לו קדושה כהתיבה, אבל עכשיו ששינו ממנהג הקדמונים לעמוד לפני עמוד בעלמא וליכא קפידא ז', והוא רק משום שאין לעמוד על מקום גבוה ליכא שום חסרון על הבימה שמוקפת מחיצות כשיטת הש"ע והרמ"א. ולכן למעשה עיקר הקביעות דהש"ץ יהיה לפני העמוד אבל כשהיו עם רב שאי אפשר לשמוע בכל ביהכ"נ כשיעמוד לפני העמוד יתפלל אז הש"ץ על הבימה שהוא באמצע ביהכ"נ כדי שיוכלו כל העם לשמוע בלא דוחק, וגם ביוראפ הוין עושין כן בהרבה מקומות בבתי כנסיות גדולות.

18

שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן כב

(ב) אולם לשנות מקום הש"ץ מעמוד התפלה שלפני ארון"ק ולסדר שיעמוד על הבימה בנימוק כדי שישמעו קולו יותר, נראה דאין גנוז לעשות כן, וכבר כתב המג"א בס"י צ"ס ס"ג שהמנהג הוא שהמקום שהש"ץ עומד הוא עמוק משאר הבית הכנסת משום ממעמקים קראתיך ע"ש, ומינה שמכ"ש שאין להפוך הסדר שהש"ץ עוד יעמוד גבוה בהבלטה יתירה משאר קהל המתפללים, וזה שמצינו בסוכה ד' נ"א בב"ה"ג של אלכסנדריא דבימה של עץ היתה באמצעיתה וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו וכן, נראה דמשם ראינו להיפוך, לאיסורא, כי חזן הכנסת פירושו שמש - הכנסת, אבל הש"ץ לא היה עומד על הבימה כי אם לפני התיבה, וכ"כ רש"י שם וז"ל: חזן הכנסת שמש הצבור, לענות אמן שהיה שליח שלפני התיבה גומר ברכתו והן לא היו יכולין כולן לשמוע קולו עכ"ל, ולמה לא סידרו שהש"ץ הוא שיעמוד על הבימה, אלא משמע מזה שזה לא רצו לשנות מהמנהג שהש"ץ עובר לפני התיבה ולכן תיקנו שנספף לזה יעמוד השמש על הבימה ויניף בסודר כדי שידע הההל לעמת אמן. ואע"פ ד' שלשה עדים נאמנים, והמה: (א) שו"ת כתב סופר חאו"ח סי' י"ט..... (ב) בשו"ת מהר"א אסאד חאו"ח סי' ג' בהגה..... (ג) ואל השלישי אני בא הכי נכבד בנימוקיו בזה. ה"ה: שו"ת מכתב סופר (לכונן של הח"ס ואב"ד דקראקא) ח"ב סימנים א' ב, אחרי שבא באריכות דברים ובטו"ד בהסברת סודות סדרי בית הכנסת ובבארו שהתיבה היא דוגמת מזבח הזהב, הוא מסכם (בס"י א') וכותב וז"ל: אחרי הודיענו ה' כל זאת ובררנו באר היטב ענין ההיכל ארון הקודש והתיבה שהיא דוגמת מזבח הזהב, לא יספק אדם עוד שמקומה הראוי הוא לפני ארון הקודש לא על גבי מקום גבוה, כי גם מזבח הזהב אשר בהיכל הקודש בביהמ"ק היה עומד על הרקע ההיכל ולא היה צריך הכנה לעמוד עליה וכו' עיי"ש. וההסבר הזה של הספר השפיע לטובה על אלה שראו לשנות..... שהשואל כתב לו שהסברו על התיבה שהש"ץ יורד לפניה נכנסו לאחזנם ואמרו שניכרים דברי אמת, דלולי זאת לא היו אבותינו הראשונים עושים תיבה יתירה ללא צורך דוכי לא היו יכולים להעמיד הש"ץ על הבימה להתפלל כמו שהוא עומד בשעת קריאת התורה כדי שישמע כל העם אלא מזה ראי' ברורה שבכוונה מכוונת היתה מאתם להעמיד הש"ץ במקום נמוך משום ממעמקים קראתיך ד', ועשו לו תיבה מיוחדת סמוך לארון הקודש דוגמת מזבח הזהב אשר עמד לפניו בהיכל ה' לפני פרוכת העדות..... ועוד בה רביעיה מה שראיתי בספר שו"ת ערוגת הבשם חאו"ח סי' כ"ט שסומך ב' ידיו ע"ד רבו הכ"ס הנ"ל ובהוספת טעם לפגם כלפי הרוצים לשנות בכתבו בלשון: ולאפוקי מאותן המתחדשים הולכי קדומה שהש"ץ עומד בכ"מ על הבימה, ולא נתקררה דעתו עד שהציב ציון להכיר ע"כ בין עובדי אלקים וכו' וכתב ולא לחנם נתפסטה כבר הידיעה בכל תפוצות ישראל, דעמידת הש"ץ הוא סימן מובהק לציין מקהילות העדה אם היא מאוהבי' חדשות הולכי אורחות תחילת מישור וסופם קוצים ודרדרים ושאלו צעדיהם יתמכו, או אם היא ממקהלות ישראל מאליפות מרובבות אשר אדניהם על עמודי רבותינו מבני הש"ע מחוסבות עיי"ש. סוף דבר הקול משמע יוצא מבין ספרי הפוסקים שאסור לשנות מקום עמידת הש"ץ שמקומו ע"י עמוד - התפלה, ולהעמידו על הבימה. (ויש בזה גם משום קרש שזכה וכו'). ומזה שבדאי שלא יתכן לעשות בכזאת אפילו רק בשבתות וי"ט או ימים נוראים, ואר צחוק מכאיב לב הוא לחשוב מתשבות און לעשות בכזאת באותם הימים הקדושים והנוראים אשר ישראל קדושים הם מתזרים בהם ביותר אחרי כל ההידורים כדי למצוא חן בעיני ד' ושתפלתם יעלו לראון לפניו, וז"ל, ולכן חובה קדושה לדבור הדבר שכל יהיו לעשות בכזאת

19

שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן יז - קול רפואה בשבת פרק ט

בספר שו"ת טור דוד חאו"ח סי' ג', דבשם נשאל מרב אחד על כך אנה לקבוע עמידת העמוד שהש"ץ מתפלל עליו אם בצד ימין של ארון הקודש או בצד שמאל בהיות ולא נמצא בשו"ע מפורש מזה, והשיב ובריר שהעמוד ודאי צריך להיות מימין ומקרא מלא הוא וישלח ישראל את ימין, דימין חשוב טפי וכמנהג ישראל בכל מקום..... גם בספר ויצבר יוסף סי' ס"ד שמשאל ג"כ ע"ז, באיזה מקום יקבעו העמוד שהש"ץ מתפלל עליו אם בצד ימין של האה"ק או בצד שמאל, והעתיק על כך תשובה מכת"י של חותמו הגאון בעל פרי השדה ז"ל..... שבונים ביכ"נ חדש, והכל עושים כדת וכדין, רק שבדבר אחד רוצים לשנות, והוא, שעד עתה ה' העמוד שהש"ץ מתפלל כמו בכל בתי כנסיות לימין הארון הקודש, ועכשיו רוצים שיהי' הש"ץ פניו כנגד אה"ק ורוצים לעשות שם באמצע האה"ק את העמוד, והשיב שלא לשנות, ומנמק, דודאי י"ל שמה שבכל בתי כנסיות עומד העמוד לימין האה"ק הוא משום שמקום אה"ק הוא מקום השראת השכינה ודרך ארץ הוא מי שמבקש דבר ממלך אינו עומד נגדו פנים לפניו דאין זה דרך כבוד, רק עומד מן הצד ומבקש בקשתו והוא נראה דרך הכנעה יתרה, ובתפלה צריך להראות הכנעה וכו', וא"כ פשיטא שצריך להחזיק במנהג שנהגו בכל מקומות ישראל עיי"ש. ... הרי נשמע בהזיא מדברי גדולים אלה כהאמור בדברינו למעלה, שהמנהג בכל ישראל (היינו אצל קהל האשכנזים) להעמיד עמוד התפלה בימין אה"ק